

um frv. til fjárlaga fyrir árið 1953.

Frá 2. minni hl. fjárveitinganefndar (HV).

Enn hefur svo farið, að fjárveitinganefnd hefur tvíklöfnað og skilar þannig álitni í þrennu lagi. Að nefndaráliti meiri hlutans standa fulltrúar stjórnarflokkanna, þeir Gísli Jónsson, Helgi Jónasson, Ingólfur Jónsson, Jónas Rafnar, Pétur Ottesen, Halldór Ásgrímsson og Karl Kristjánsson. Fulltrúi Sósíalistaflokksins í nefndinni, Ásmundur Sigurðsson, skilar séráliti, — og í eftirfarandi nefndaráliti geri ég nokkra grein fyrir afstöðu Alþýðuflokksins til frumvarps til fjárlaga fyrir árið 1953.

Það er bezt að segja það strax, að afgreiðsla fjárlagafrumvarpsins nú við þessa 2. umræðu er lítið annað en málamyndaafgreiðsla. Það er að vísu búið að halda marga fundi í fjárveitinganefnd og afgreiða fjöldamargar smávægilegar breytingartillögur við frumvarpið, en hins vegar hefur meiri hlutinn, vafalaust í fullu samráði og samkomulagi við hæstvirta stjórn, vikið frá sér og ákveðið að geyma til 3. umræðu að taka afstöðu til flestra stærri mála, einkanlega þeirra, sem til umbóta og framfara horfa og óumflýjanlega leiða til milljónaútgjalda. Þannig er enn þá óráðið, hvort ætlunin er að sinna aðkallandi byggingarmálum landsspítalans og kennaraskólans eða hvort enn þá á að humma það allt saman fram af sér eins og á undanförnum árum. Þannig er með mýmargt annað af þessu tagi.

Enn þá hafa ekki verið samþykktar neinar breytingar á fjárlagafrumvarpinu vegna kosningafrumvarpa stjórnarflokkanna. En ef það væri ætlunin, að þau næðu samþykki á þessu þingi, en séu ekki einungis hugsuð sem kosningaflautir, þá er það víst, að þeirra vegna einna yrði gjaldabálkur fjárlaga að hækka um marga milljónatugi.

Það þýtur stundum allhávær sparnaðargnýr í fulltrúum stjórnarflokkanna í fjárveitinganefnd, en þegar eftir því er gengið af stjórnarandstöðunni, hvort þeir vilji fylgja tali sínu eftir með fylgi við sparnaðartillögur, fer jafnan svo, að þar situr við orðin tóm. Það hafði t. d. hneykslað háttvirtan meiri hluta nefndarinnar allmjög, að fjöldi starfsmanna hjá ríkinu hefur risnufé, þótt ekki sé kunnugt um, að ýmsir þessara manna hafi nokkurn risnukostnað fyrir ríkið umfram aðra embættismenn. — En þegar ég bar fram tillögu um að fella allt risnufé niður, nema hjá forseta Íslands, forsætisráðherra, utanríkisráðherra og nokkrum öðrum, stóð ekki á öllum höndum stjórnarliðsins á loft á móti tillögunni, og var hún felld með öllum atkvæðum fulltrúa stjórnarflokka gegn tveimur, þ. e. atkvæði Ásmundar Sigurðssonar og mínu. Þannig hefur oftari farið, að mikil hneykslun meiri hlutans hefur hjaðnað eins og bóla, þegar nema skyldi á burt sjálfa hneykslunarhelluna.

Það er eins í þessu fjárlagafrumvarpi og verið hefur á undanförnum árum, að allt rekstrarkerfi ríkisins heimtar til sín stórhækkandi fjárupphæðir, en þegar kemur til verklegra framkvæmda, breytist hljóð í stjórnarstrokknum. Þá nær sparnaðarandinn sér fyrst á strik. Og aldrei hefur þetta verið eins áberandi og einmitt núna. Á seinasta fjárlagafrumvarpi, fyrir árið 1952, voru áætlaðar sömu fjárupphæðir til verklegra framkvæmda og árið þar áður. Það var öllum ljóst, að þetta þýddi í rauninni lækkaðar fjárveitingar til verklegra framkvæmda hjá ríkinu — það þýddi minni nýbyggingu vega, lakara vegaviðhald, færri brýr, minni úrbætur í aðkallandi hafnargerðum o. s. frv.

Nú þurfti ekki aðeins að hækka þessar fjárveitingar vegna vaxandi dýrtíðar, svo að þær hefðu sama verk-gildi og áður, heldur þurfti einnig að taka tillit til þess, að á seinasta þingi voru afgreidd ný vegalög, og lengdist þá þjóðvegakerfi landsins um 970 km, eða um 15.6%.

En hvað sáu menn svo í haust, þegar hæstv. fjármálaráðherra lagði fram fjárlagafrumvarpið fyrir árið 1953? Sáu menn þar ekki stórhækkaðar fjárveitingar til vegamála? Nei, þar voru engar hækkanir. Og nú var ekki látið sitja við óbreyttar tölur, heldur verulegar lækkanir. Þannig höfðu verið veittar 8 985 000 kr. til nýrra akvega á fjárlögum ársins 1952, en á fjárlagafrumvarpinu fyrir 1953 er þessi fjárveiting 885 000 kr. lægri. Vegamálastjóri hafði þó gert grein fyrir því, að fjárveiting til nýrra vega þyrfti nauðsynlega að hækka um þrjár til fjórar milljónir. — Eins var um viðhaldsféð. Vegamálastjóri upplýsti, að árið 1951 hefði viðhald vega kostað 20 milljónir, og hefði þó raunar þurft að verja til þess 22 milljónum, ef vel hefði átt að vera. Nú fór hann fram á, bæði með tilliti til hækkaðs verðlags og lengra vegakerfis, að til viðhaldsins yrðu veittar 25 millj. kr. og auk þess 2 millj. til endurbóta á aðalleiðum. — Og hvað er svo ætlað til vegaviðhaldsins á fjárlagafrumvarpinu fyrir árið 1953? Það eru 18 400 000 kr. — Þriðjungur lægra en vegamálastjóri telur, að það þurfi að vera.

Til brúargerða voru veittar 3 475 000 kr. á fjárl. 1952. Nú eru það 3 100 000 kr. Lækkun í krónutölu er þar 375 þús. kr.

Alveg er sama sagan með fjárveitingar til hafnargerða og lendingarbóta. Á fjárlögum ársins 1952 voru veittar 5 145 000 kr. til þeirra mála, en á þessu fjárlagafrumvarpi fyrir næsta ár eru það ekki nema 4 475 000 kr. Það er snöggvast 670 þús. kr. lækkun, í stað þeirrar verulegu krónutöluhækkunar, sem nauðsynleg hefði verið til þess að halda sama verk-gildi í hafnargerðum og árið áður.

Hér er vissulega öfugt stefnt. Nú þurfti sannarlega að auka verklegar framkvæmdir á vegum ríkisins í stað þess að draga úr þeim, eins og gert er í þessu fjárlagafrumvarpi. Það eru augljós sannindi, að þegar einkaatvinnurekstrinum vegnar erfiðlega og atvinnulífið dregst saman, þá er tvöföld skylda á herðum ríkisins að auka verklegar framkvæmdir og gera þannig sitt til að draga úr atvinnuleysi. Og ég trúi því ekki, að hæstv. ríkisstjórn hafi tekizt að loka augunum fyrir því, að nú er atvinnuástand þannig víða um land, að þessarar stefnu væri hin fyllsta þörf með skörulegri framkvæmd.

Tökum til dæmis iðnaðinn í landinu. Allir vita og viðurkenna, hvernig stjórnarstefna hæstv. ríkisstjórnar hefur leikið þennan atvinnuveg. Hann hefur í mörgum greinum verið lagður í rústir með hóflausum innflutningi erlendra iðnaðarvara, og fjöldi fólks, sem vann við íslenzka iðju og iðnað, gengur nú atvinnulaust.

Sjást þess þá ekki merki á fjárlagafrumvarpinu, að ríkisstjórnin vilji bæta fyrir brot sin gagnvart þessum þriðja aðalatvinnuvegi þjóðarinnar, t. d. með riflegum fjárveitingum? Nei, siður en svo: Það er veittur einnar milljón króna byggingarstyrkur til iðnskólahúss, en að öðru leyti eru það einar 700 þús. kr., sem til iðnaðarmála fara, að meðtöldum smástyrkjum til nokkurra iðnaðarmanna. Þetta er eins og undirstrikun stjórnarherranna á því, að iðja og iðnaður sé þeim óviðkomandi, og mætti næstum ætla, að þessi atvinnuvegur ætti engan rétt á sér eða væri jafnvel talinn þjóðhættuleg starfsemi.

Það er nú svo komið, að það er orðið ólíft í landinu fyrir verkalýðsstétt landsins, jafnvel þótt allir hefðu stöðugt að vinnu að ganga. Og vita þó allir, að mikið vantar á, að svo sé. Skorturinn og neyðin hafa því tekið fasta bólfestu á þúsundum alþýðuheimila og neytt samtök vinnandi fólks til að hefja kjarabaráttu með samstilltara átaki og á viðtækari grundvelli en nokkur dæmi eru til áður hér á landi.

En samt er haldið áfram á sömu eyðslu- og ráðleysisbraut með allan ríkisbúskapinn. Það er þó víst, að það er krafa alþjóðar, að ríkið og æðstu ráðamenn þess gefi það fordæmi, sem þegnumum sé hollt að fylgja, ekki siður þegar að þrengir en á velti- og velgengnisárum.

Það verður að mínu áliti ekki séð fyrir afleiðingar þess, ef þetta Alþingi gerir engar ráðstafanir til að stöðva dýrtiðarflóðið og stemma stigu fyrir taumlausu okri og fjárplógi, sem nú um sinn hafa fengið að geisa eins og logi yfir akur og eyða tekjum fólksins undir allrahæstri velþóknun æðstu stjórnarvalda. Þess er ekki að vænta, að auðurinn og örþingin eigi miklu lengur friðsamlega sambúð hlið við hlið í íslenzku þjóðfélagi, ef ekkert verður að gert.

Það er sannfæring mín, að það eigi að endurskoða alla afgreiðslu fjárlagafrumvarpsins með það fyrir augum að nema burt úr því öll þau útgjöld, sem ekki geta talizt lífsnauðsyn fyrir fátækt þjóðfélag. Jafnframt þessu eigi að lækka tolla og skatta. Þá verður og með löggjafarvaldi að lækka vexti og farmgjöld svo og álagningu bæði heildsala og smásala og hafa með því strangt eftirlit, að þeim lagaákvæðum sé fylgt.

Þetta er leiðin til bættrar afkomu atvinnuveganna og aukinnar atvinnu. Þetta er leiðin til aukinnar kaupgetu og eðlilegra viðskipta. Þetta er leiðin til lækkaðrar dýrtiðar og þar með lækkaðs rekstrarkostnaðar ríkisbáknsins og allrar starfrækslu í landinu. — Þetta er leiðin til betra lífs á Íslandi.

En það þarf einbeittan vilja til að framkvæma hana. Og þeir menn, sem það gera, þurfa að eiga trú á annan guð en eigin pyngju. Þess vegna er þjóðin vondauf um, að núverandi ríkisstjórn okurs og eyðslu beri gæfu til að marka slík farsældartímamót í sögu lands og þjóðar.

Enn sem fyrr er það svo, að tekjuáætlun frumvarpsins er of lág. Hefur meiri hluti fjárveitinganefndar þó vikið út af margra ára venju og gert á henni nokkrar kákbreytingar nú strax við 2. umræðu.

Ég hef á þremur undanförunum árum gert tillögur til stórfelldrar hækkunar á tekjubálknum, og nú hefur reynslan staðfest það, að mínar tillögur voru alls ekki of háar. Þær hafa þvert á móti fyllilega staðizt. Ég mun því einnig að þessu sinni bera fram breytingartillögur til hækkunar við tekjuhlið fjárlagafrumvarpsins, en tel samt réttara að biða með það til 3. umræðu, þar sem þá fyrst verður ljóst, hvort hæstv. ríkisstjórn ætlar að horfast í augu við alvöru augnabliksins með gagngerðri stefnubreytingu á afgreiðslu fjárlaga ásamt annarri nauðsynlegri lagasetningu eða að láta allt veltast áfram eins og hingað til, þar til öllu er sigt í strand eða fullkomið uppreisnarástand skapast í landinu.

Aðrar meginbreytingar, sem Alþýðuflokkurinn kynni að vilja bera fram við gjaldabálkinn, er af sömu ástæðu rétt að láta biða 3. umræðu, er betur sést, hverju fram vindur um endanlega afgreiðslu fjárlaga.

Þó að ég sé samþykkur ýmsum þeim breytingartillögum, sem meiri hluti nefndarinnar ber fram, er ég samkvæmt framansögðu þeirrar skoðunar, að breytingar þær, sem frumvarpið tekur við þessa umræðu, séu kák eitt, sem litla þýðingu hafi. Og eigi afgreiðsla fjárlaganna að verða því Alþingi, sem nú situr, til nokkurs sóma, verði að taka hana allt öðrum tókum, sem markað geti gagnger tímamót í verðlags- og atvinnumálum og forðað hrúni, sem ella blasir við.

Alþingi, 27. nóv. 1952.

Hannibal Valdimarsson.